

Komentarji

Stari stari doktorice. — Se ena
linčarske civilizacije

Umori so na dnevnem redu,
vse vrste umori, toda Prosveta
jih po navadi ignorira ali
poreča o najrazvitejših zelo
kratko. Tudi, kadar se do-
godi kaj takega v naših nase-
ljih, poročamo le kratka dej-
stva. So pa zločini, na katere
je vredno opozoriti čitatelja,
kajti v istih vidimo neprestano
trdilo stare resnice, katere
ne bodo neki ozkoprsni krogi
nikdar priznali.

Zadnje dni se je v Chicagu
dogodil umor, s katerim se ves
dnevni ameriški tisk bavi na
dolgo in široko ter z običajno
nasladnostjo. Dr. Alice Wynne-
koop, 62 let stara zdravnica, je
obtožena, da je kloroformirala
in potem ustrelila 23-letno že-
no svojega sina. Afera je zelo
zapletena. Bilo je več "izpo-
vedil", toda policija ni zadovolj-
na s nobeno. Sin bi rad vzel
krivdo nase, toda mati je proti
temu in "izpovedala" je, da je
ona ustrelila sinu, a ne na-
menoma, temveč šele potem, ko
je bila že mrtva zaradi prevelike
doze kloroforma.

Listi klepetajo vse mogoče
reči; omenjajo abnormalno raz-
merje med materjo in sinom,
namigujejo na Edipov kompleks,
nato pa pripovedujejo, da je
bila stara zdravnica na robu
posodarskega propada, silno
navdušena in — sinu je bila
navaravana za visoko vsoto
srtaine. Razne stare povesti.
O sinu pripovedujejo, da bi se
bil rad iznebil svoje žene, in se
poročil z drugo, toda njegova
vera, ki je tudi vera njegove
matere — najbrž, katoliška —
je branila razporoko. Tako
mati in sin vzel najkrajšo
pot — usmrtila mlado žensko.
Hotela sta z enim mahom ubiti
de muhi: sin dobi nazaj svoje
imstvo in mati dobi potreben
denar.

Tu so torej vzroki, ki pote-
ljajo globoko iz kompleksa so-
cijalnih in ekonomskih razmer.
Devdeset odstotkov umorov
— da ne govorimo o drugih ka-
pitalnih zločinih — se dandanes
lavrši zaradi denarja, pomanj-
kanja denarja; drugi umori
virajo iz napetih temperamentov
in drugih defektov v osebi,
da katere posameznik ni odgo-
voren in jih ne more kontrolir-
ati; dalje je krivda verskih
predsednikov, ki so posledica pri-
mitivne, barbarske vzgoje —
klovska družba pa, kakršno po-
namo že cele vekove, ignorira
vse vzroke in zahteva od po-
samesnika, da mora sprejeti
kakega njenega "pravičnega"
sodiljenca, ne da bi mu dala o-
brazo in socialne zmožnosti za
rešitev.

Problem zločinstva ne bo ni-
kdar rešen na stari način, da bo
družba, ki je kolektivno v svo-
jem socialnem sistemu sama
krivna in zločinska, pobiljša-
la posameznika z moralnimi za-
povedmi, ki so v nasprotju z
realnim življenjem, in s strahom
barbarskih kazni nad posamez-
nika, s katerimi (kaznimi) se
postavljajo na stopnjo individu-
alnih zločincev.

Linčarski val se nadaljuje.
Dnevi je obesila zamorca v
Missouriju, storjen je bil lin-
čarski poskus v Kansasu in
sodnik je izpustil na prosto štiri
linčarje v Marylandu — tri
je svedel dogodki zadnjih dni, ki
so povečali črno pogo Amerike.
K dvojnemu linčarskemu u-
moru v Californiji je časopisje
pripovedovalo nekaj veselih in-
formacij. Linčarska drhal v
San Joseju se je po storjenem
odložitvi dala fotografirati —
moje morje smejočih se obrazov.
Vse dnevne časopise je pa ob-
hajalo to fotografijo. Fotogra-
fija so tudi obešeno nago
truplo žrtve. To fotografijo so
razmnožili v razglednicah, ki jih
prodajajo po mestih

KONGRESNIK ŽIGOSA JOHN-SONO POLITIKO

Napoveduje, da bo kongres v pri-
hodnjem zasedanju uveljavil
30-urni delovni teden

Washington, D. C. — (FP) —
Razočaranje med delavci nad
NRA in določbami glede mini-
malne plače 40 centov na uro ter
maksimalnega delovnega tedna
40 ur odseva iz izjave kongres-
nika W. T. Conneryja, načelnika
delavskega komiteja spodnje
kongresne zbornice. V svoji iz-
javi srdito napada generala John-
sona, administratorja industriji
ki je po mnenju kongresnika za-
vzel protidelavsko stališče. Con-
nery pravi, da bo v prihodnjem
zasedanju kongresa sponsoriral
načrt skrajšanja delovnega te-
dna na 30 ur v vseh industrijah.

"Delavske provizije NRA, ka-
tere sem tudi jaz kot načelnik
delavskega komiteja pomagal se-
stavljati, se izvajajo na illegalen
in brezobziren način," pravi Con-
nery. "Generala Johnsona kot
industrijskega administratorja
je treba takoj odstaviti, ali pa
ga prisiliti na revizijo njegove
politike napram delavstvu.

"Ako ne bo v kratkem podve-
ta akcija, da dobi delavstvo to,
kar mu je nameraval dati kon-
gres s sprejetjem industrijskega
zakona, sem prepričan, da bo
kongres v prihodnjem zasedanju
temeljito reorganiziral NRA, u-
veljavil splošnih trideseturni de-
lovni teden v industrijah in gle-
dal, da bo administracija indu-
strijske obnove v rokah pravič-
nih ljudi."

Mnoge delavske unije tudi pro-
testirajo proti Greenu, predsed-
niku Ameriške delavske federa-
cije, in drugim unijskim urad-
nikom, ki na zaslišanjih glede
pravičnikov ne nastopajo dovolj
odločno za uveljavljanje 30-ur-
nega delovnega tedna. Na teh
zaslišanjih zastopniki delavstva
navadno zagovarjajo skrajšanje
delovnika, potem pa sprejmejo
določbe glede 40 in več ur delov-
nega tedna v industrijah.

V zvezi s tem je Mednarodna
asociacija strojnikov sprejela
resolucijo, v kateri zahteva, da
delavski reprezentantje v vlad-
nih odborih ne odobro nobenega
pravilnika, ki bi določal več ko
30 ur dela na teden, minimalno
plačo pod \$25 na teden za neizur-
jene delavce in \$48 za izurjene.
Razen v izrednih slučajih mora
biti nadurno delo odpravljeno
kjer pa to ni mogoče, morajo de-
lavci prejemati dvojno plačo za
tako delo.

NRA neustavna, pravi sodišče
v Floridi

Tampa, Fla. — Tukajšnje fe-
deralno distriktno sodišče je raz-
sodilo, da je zakon Nire in ad-
ministracija NRA, ki izvaja ta
zakon — neustavna, kolikor se
tiče lokalnih industrij. Sodišče
je razsodilo v prid podjetniku, ki
se neče držati pravilnika v pod-
jetjih za čiščenje obale. Zadevo
bodo tirali na višja sodišča.

Vozniki taksijev izvajali pri-
znanje unije

Philadelphia, Pa. — Vozniki
taksijev so po kratki stavki izvo-
jevali veliko zmago, ko je Phi-
ladelphia Rapid Transit Co. pri-
stala na priznanje unije in dru-
ge zahteve.

Stavka svilnih delavcev

Easton, Pa. — Nad tristo de-
lavcev je te dni zastavkalo v tu-
kajšnji svilni tovarni, da izvoju-
jejo priznanje unije in višje
meze. Kompanija je naznanila,
da bo obnovila obrat s stavko-
kazi.

zlate Californije in kupcev kar-
mrgoli ...

Nič čudnega, saj James Rolph,
governor Californije, se vedno
vztraja, da so linčarji imeli
prav ...

Velika kriza v Franciji

Finančna panika, demonstracije
brezposelnih delavcev in za-
dolženih kmetov, grožnje stav-
ke državnih nameščenecv in
vlada je na trilih nogah

Pariz, 4. dec. — Francija je te
dni v pesteh hude krize. Finan-
na panika stresa državo in držav-
na banka je v nekaj tednih
izgubila 260 milijonov v zlatu v
bežečem kapitalu iz države. Lju-
dje vnovčajo državne bonde in
kopijo zlato.

Včeraj so bile nove demon-
stracije kmetov v La Rochelle,
ki protestirajo proti navijanju
davkov, na drugi strani pa mar-
širajo silne množice brezposelnih
delavcev po deželi in se zbirajo
za pohod v Pariz. Na tisoče ru-
darjev iz severne Francije je do-
spelo v predmestje Pariza s kli-
ci: "Dela ali kruha!"

Nova vlada — ki je po osebah
stara — je tako na slabem, da
lahko vsak čas pade. Program te
vlade je isti kakor je bil prejš-
nje; zvrnotočila bi rada budget
na stroške državnih nameščen-
cev z znižanjem plač in s pove-
čanjem davkov.

Državni uradniki, ki so dobre
organizirani, so pa zagrozili s
stavko.

Coughlin ponovno ožigo- sal Smitha in druge

Naznanil je, da ga je prelat Red-
ford prosil za oproščenje

Detroit, Mich. — Katoliški žup-
nik Coughlin je imel v nedeljo
nadaljnjo pridigo v radiu, v ka-
teri je ponovil svoj napad na ka-
toliškega veljaka Smitha in spet
izjavil, da ima nepobitne dokaze,
da je Smith v družbi dveh katoli-
ških škofov obiskal finančnega
carja Morgana in ga prosil za po-
sojilo. Smith je pred nekaj dne-
vi tajil, da je dobil kakšno poso-
jilo od Morgana in je indirektno
imenoval detroitskega radio-žup-
nika lažnika.

Coughlin je v svojem najno-
vejšem radijskem govoru tudi
naznanil, da je msgr. John L.
Belford preklical svoje besede in
ga prosil za oproščenje. Belford
je dejal 29. novembra, da je
Coughlin "pekleni škof in
navaden hujskač, ki dela aramo-
to katoliški cerkvi in vzbuja v
množicah linčarske strasti".

Coughlin je dejal, da zdaj sta
na vrsti Smith in John Raaskob,
da ga prosita oproščenja. Rekel
je tudi, da spoštuje Smithovo kr-
ščansko moralo, ampak njegovo
ekonomsko filozofijo, ki je Mor-
ganova, bo še in še napadel.

Amendment za uvedbo avtokra-
cije

Blytheville, Ark. — Clinton
Caldwell, upokojeni odvetnik in
plantažnik, je te dni naznanil, da
bo prihodnje leto kandidat za kon-
gresnika na demokratski
listi, ampak kandidiral bo
samo zato, da bo v kongresu, če
bo izvoljen, lahko predložil
amendment za odpravo — kon-
gresu. Njegov amendment bo do-
ločal, da se kongres odpravi in
vso zakonodajno oblast prevza-
me predsednik sam, toda pred-
sednik naj bo pod kontrolo go-
vernerjev, ki ga lahko s večino
odstavijo.

Panameriška konferenca

Montevideo, Uruguay, 4. dec.
— Predsednik urugvajske repu-
blike Terra je včeraj odprl kon-
ferenco Panameriške unije v tem
mestu. Zastopniki vseh ameri-
ških republik so prisotni. Terra
je apeliral za mir in znižanje ca-
rinskih tarifov na ameriškem
kontinentu.

Whalen grozi

New York. — Grover Whalen,
načelnik NRA za tukajšnji dis-
trikt, je zagrozil, da bo nad sto
podjetnikov, o katerih je znano,
da kršijo določbe upoševalega
dogovora, tiral pred sodišče. Do-
alej še ni bilo nobene aretacije.

IZGUBE DELAV- STVA POD HIT- LERJEVO VLADO

Fašistični režim pograbil premo-
ženje delavskih organizacij v
vrednosti 200 milijonov dolar-
jev

New York. — (TIS) — Kak-
šne izgube je utrpelo organizi-
rano delavstvo v Nemčiji, odkar
je prišel brutalni Hitlerjev re-
žim na krmilo? To in alična
vprašanja so na mestu zlasti se-
daj, ko skuša Hitlerjeva vlada
in njeni propagatorji, ki so ak-
tivni v vseh državah, zamegliti
ta vprašanja z namenom, da od-
vrnejo pozornost sveta od gi-
gantičnega ropu.

Naslednja statistika odgovar-
ja na ta vprašanja s številkami:

Samo vrednost 86 poslopij, v
katerih je imelo svoj glavni stan
28 centrov strokovnih unij in
drugih delavskih organizacij in
katera je zasledila nacijska vlada,
se ceni na \$33,000,000. Nadalj-
njih 223 krajevnih uradov in
poslopij unij, katerih vrednost se
ceni na \$45,000,000, je zadel a-
enaka usoda. Ostala imovina —
delavske šole, na katere so bili
delavci ponosni, ter gotovina v
blagajnah unij, katero so fašisti
ukradli, predstavlja vrednost
\$80,000,000.

Močna delavska banka, ki je
imela okrog 120 podružnic po
vseh Nemčiji, je bila zasežena po
fašistih poleg poslopij, pohištva
itd.

Organizacije socialdemokratov
so bile uničene poleg 120 dnev-
nih časopisov in več sto drugih
publikacij. Ti listi so se tiskali v
86 tiskarnah, katere je lasto-
valo in obratovalo delavsko gi-
banje v Nemčiji in je predstavl-
jalo vrednost \$25,000,000.

Fašisti so dobili v svoje roke
zadruge, ki so bile razširjene po
vseh Nemčiji in so štele na mi-
ljone članov. Premoženje zadru-
nega gibanja je bilo cenjeno na
\$80,000,000 in fašisti so si ga
prilaistili.

Harry L. Hopkins, admini-
strator federalne reliefne akcije,
ki zdaj vodi upoševanje štirih
milijonov brezposelnih na po-
možnih listah.

Gangež se je obesil

St. Paul, Minn. — Willie Shar-
key, čikaški gangež, ki je bil
pred tukajšnjim sodiščem s tre-
mi drugimi gangeži vred opro-
ščen ob obtožbi ugrabljenja pi-
lovarniškega magnata Hamma,
se je zadnji petek obesil v zaporu
s kravato. Sharkey je z ostalo
trojico čakal na odhod v Chica-
go, kjer ga je čakala nova ob-
ravnavna zaradi ugrabljenja mi-
lijonarja Factorja.

Pristaniški delavci podpisali po-
godbo

New York. — The Internatio-
nal Longshoremen's Ass'n je
podpisala enoletno pogodbo z re-
prezentanti paroplovnih družb,
ki določa 85 centov na uro, 44 ur
dela v tednu in \$1.20 za nadur-
no delo.

"Resigniraj!" zahtevajo od governorja Rolpha

Konferiranje Litvinova in
Mussolinija

Vladno poročilo ne pove nič jas-
nega

Rim, 4. dec. — Sovjetski ko-
misar Litvinov in Mussolini sta
včeraj konferirala eno uro in u-
radni komunike, ki je bil izdan
po tem sestanku, se glasi, da sta
se oba državnika "slovesno zave-
zala v sovjetsko-fašističnem so-
delovanju za izboljšanje položa-
ja v Evropi". Kaj to pomeni, je
težko reči, toda po najboljšem
domnevanju sta vsekakor raz-
pravljala o direktnem reševanju
problemov razoroženja in drugih
važnih vprašanj izven Lige na-
rodov. Mussolini bi nedvomno
rad pridobil tudi sovjetsko Ru-
sijo v svoje kolo četvorice, kate-
ro bi potem raztegnil na peto-
rico.

Po prvem sestanku je Musso-
lini posetil Litvinova v sovjet-
skem poslanstvu, kjer sta se po-
novno razgovarjala, nato pa je
Mussolini sinoči pogostil Litvinova
in sovjetskega poslanika Po-
temkina z banketom v najbolj-
šem hotelu v Rimu.

Razgovori se danes nadalju-
jejo. V programu je tudi spre-
jem Litvinova pri italijanskem
kralju v Kvirinalu.

Vatikan je ignoriral Litvinova.
Dočim fašistična glasila po-
ročajo o misli Litvinova na dolgo
in široko na prvih straneh,
nima papežev glasilo niti be-
sede o njem. Iz tega se lahko
smatra, da namigajenih pogaj-
anj med Litvinovom in papežem
glede verske svobode v Rusiji ne
bo — razen če bo Mussolini to
reč predložil v imenu Vatikana.

Španija v obsednem stanju

Silni nemiri po dokončanih vo-
litvah

Madrid, 4. dec. — Včeraj so se
vršile ožje volitve v kakih 70 vo-
litnih okrajih po Španiji, toda te
volitve so bile tako nemirne, da
je vlada včeraj razglasila "pre-
ventivno stanje", kar pomeni
brez malega toliko kot obsedno
stanje. Vojaške čete so v akciji
in politične svobodščine so su-
spendirane.

Ožje volitve v Madridu so iz-
padle z zmago socialistov, ki so
izvojevali 13 mandatov v glav-
nem mestu in ostali štirje man-
dati so pripadli desnici. Volilni
izid po deželi še ni znan. V izgre-
dih je bilo več oseb ranjenih; bi-
lo je več napadov na menihe in
nune, ki so se vozile v avtih na
voliče.

Kanadski tovarnarji za priznanje
Rusije

Ottawa. — V Kanadi se je
pojavo gibanje za priznanje
Rusije, odkar je to storila Ame-
rika. Za priznanje se se pri-
deli ogrevati tovarnarji in živi-
norejci, ki vidijo trg v Rusiji.

Vlada do sedaj ni dala še no-
benega znamenja, da bo sledila
Združenim državam v bližnji
bodočnosti. Proti priznanju je
tudi Kanadski strokovni kon-
gres, ki je prav tako konse-
rativen kakor Ameriška delavska
federacija.

Vasdanja ameriška tragedija

Kansas City, Mo. — Prepo-
šten, da bi kradel, preponosen,
da bi prosil miloščine, je John
Uhlir, ki je pred par leti izgubil
farmo v Coloradu, pokopal svo-
jega 19-letnega sina in 18-letno
hčerko. Zdravnik je pri obdukc-
ciji rekel, da je bila vzrok smrti
lakota. Tudi ostalih pet članov
družine boleha in hira vled po-
manjkanja. Družina je bila
najdena v neki trisobni baraki.

Skupine državljanov menijo, da
sramota Californije bo oprana
šele tedaj, ko "linčarski" go-
verner odstopi. Unija za civil-
ne svobodščine v akciji. V
New Yorku piketirajo cerkev
"linčarskega" župnika

San Francisco, Cal., 4. dec. —
Zadnje dni se je pojavilo v Cali-
forniji močno gibanje, ki ima
prisiliti governorja Rolpha na
ostavko. Na čelu tega gibanja
stoji Unija za ameriške civilne
svobodščine, ki je razpisala \$1-
000 nagrade za prijavo sodišču
pravih krivcev, ki so vodili lin-
čarsko drhal 26. novembra v San
Joseju.

Grupe odličnih državljanov v
raznih mestih se organizirajo za
akcijo in izjavljajo, da "sramota
države Californije ne bo prej o-
prana, dokler governor Rolph ne
odstopi."

Ena teh grup, katero vodi pro-
fesor Guy Montgomery s kalifor-
nijske univerze in v kateri je u-
ključenih 35 profesorjev, odvet-
nikov, rabinov in pasttorjev, je
poslala Rolphu ostro brzojavko s
zahtevo, naj takoj resignira iz
razloga, ker ni sposoben, da bi
stal na čelu civilizirane države."

Sacramento, Cal., 4. dec. — Ko
so governorja Rolpha opozorili
na gibanje za njegovo resigna-
cijo, je malomarno dejal: "Tega
je bilo pričakovati, ampak mene
to nič ne skrbi."

New York, 4. dec. — Večja sku-
pina protestantovskih semenišč-
nikov je včeraj piketirala episko-
palno cerkev Nebeškega počitka,
katere župnik, dr. Henry Dar-
lington, je čestital kalifornijske-
mu governorju Rolphu na nje-
govem odobravanju dvojnega
linčarskega umora v San Joseju.
Župnik je sicer priznal kasneje
v pridigi, da je bila njegova čes-
tistka "malo prenačijena" kljub
temu je izval ostre demon-
stracije proti sebi. Trije pi-
keti so bili aretirani.

Včeraj je bil tudi javen pro-
testni shod v New Yorku v dvo-
rni mestne univerze, ki je v
sprejetih resolucijah vitriolično
obsojil linčarske izbruhe in še
posebej governorja Rolpha. Na
tem shodu so govorili tudi pred-
stavniki raznih cerkev.

Protentni shod v Chicagu proti
Hitlerju

Chicago. — V nedeljo popol-
dne je 15,000 oseb protestiralo
v Chicago Stadiumu proti bar-
barstvu Hitlerjevega režima v
Nemčiji in sprejelo resolucijo za
bojkotiranje nemškega blaga.
Druga resolucija poziva duhov-
ščino v Nemčiji, naj se "kre-
pko upira uvedbi Hitlerjevega ari-
jskega boga." Najzanimivejši v
dolgi vrsti govornikov je bil Mar-
tin Plati, bivši odbornik razpušče-
ne Splošne delavske zveze v
Nemčiji, ki je pobeignil iz kon-
centracijskega taborišča za po-
litične jetnike. Govoril je nem-
ško.

Rockefeller povabil sovjetske na
razstavo

New York. — Rockefellerjev
Radio City, ki je nekakšno med-
narodno razstavišče, je povabilo
sovjetsko vlado, naj razstavi
svoje znamenitosti tamkaj. Va-
bilo je dobil Litvinov, ko je bil
tu pred enim tednom in odnesel
ga je s seboj v Moskvo.

Socialisti zahtevajo federalni
proti linčarski zakon

Washington, D. C. — Norman
Thomas in Louis Waldman sta
v petek brzojavno apelirala na
Roosevelta, naj priporoči kongre-
su v svoji prihodnji poslanici, da
sprejme federalni zakon proti
linčarskim izbruhom.

Vlada še vedno draži zlato

Washington, D. C. — Najno-
vejša cena za unco novoproduci-
ranega domačega zlata je \$34.01.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zvezdno državo (levo Chl-
sagt.) in Kanado \$2.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrti leto; za Chicago in Cincio
\$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; pa ino-
sumstvo \$9.00.
Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincio \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. — Rokopisi ne se
vratajo.
Advertising rates on agreement. — Manu-
scripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima glit s latini:
PROSVETA
3637-50 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

Datum v objavi, na primer (Nov. 20,
1935), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
narodnina. Ponovite jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

138

Domač drobiž

Nov grob v Minnesoti

Eveleth, Minn. — Tu je umrl
Math Primožič, star 56 let in
doma od Metlike v Beli Krajini,
znani trgovec, ki je vodil gro-
cerijo in mesnico. Tu je živel
33 let in zapušta ženo, sedem si-
nov, dve hčerki in brata, v sta-
rem kraju pa drugega brata in
dve sestri. Bil je član društva
št. 69 SNPJ.

Smrtna kosa v starem kraju

Red Ore, Minn. — Anton Ri-
bič je prejel vest, da je pri Mo-
ravčah umrl 28. oktobra njegov
brat Alojz Ribič, po domače To-
mažkov Lojze. Pokojnik je ži-
vel 15 let v Ameriki, največ po
zapadu, kjer je delal v rudnikih
v Nevadi in Arizoni. Tamkaj si
je nakopal bolezen, katero je
pred trinajstimi leti odnesel v
stare domovino in zdaj ji je po-
legel. V Ameriki zapušta enega
brata.

Tretji operiran

Conemaugh, Pa. — Frank
Fink, član SNPJ, se nahaja v
Memorial bolnišnici v Johns-
townu, kjer je bil že tretjič ope-
riran.

Vlada posega v slavno
čevljarstvo delavcev

Stavkarji bodo pri volitvah od-
ločili, h kateri uniji hočejo
spadati

Washington, D. C. — (FP) —
Senator Wagner, načelnik vlad-
nega delavskega odbora, je te
dni objavil odlok, ki bo po nje-
govem mnenju končal stavko
7000 čevljarstvih delavcev v
Brooktonu, Mass., članov Broth-
erhood of Shoe & Allied Craft-
men.

Ta stavka je izbruhnila pred
desetimi tedni, ker se delodajal-
ci niso hoteli pogajati z repre-
zentanti unije. Vladni odbor je
odločil, da se stavkarji vrnejo
na delo in izjavil, da se bodo vr-
šile tajne volitve, pri katerih naj
bi se izrekli, h kateri uniji ho-
čejo spadati.

Čevljarstvi delavci so bili prej
člani Boot & Shoe Workers In-
ternational unije, katera pa je
krajevnim unijam v Brooktonu
vzela čarter, ker so zastavljali,
da bi stavko sankcionirala
mednarodna organizacija. Stav-
karji so se potem organizirali v
novi uniji, toda čevljarstvi tovar-
narji se niso hoteli pogajati z re-
presentanti te unije.

Odlok delavskega odbora je
važen, ker naglašja, da se more-
jo tudi tisti, ki so bili prej člani
mednarodne unije, udeležiti gla-
sovanja.

ALI V ZAKON, ALI PA IZ
SLUŽBE

Italijanski ministrski predse-
dnik je pred kratkim napovedal
borbo do skrajnosti samskemu
stanu.

Zdaj je izšlo uradno obvesti-
lo, s katerim se opozarja vsi
italijanski samci, ki so na va-
žnih mestih fašistične države, da
se morajo nemudoma oženiti ali
pa se odpovedati službi in ka-
rieri.

Mussolini zahteva od njih, da
z razmnoževanjem dajejo zgled
vsemu Italijanskemu ljudstvu, ki
bo po sodbi ministrskega pre-
sednika samo pri večjem obli-
denju Italije zmožno večje eks-
panzivnosti.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz različnih krajev

Ameriška "civilizirana živina"

Gowanda, N. Y. — Zdi se mi,
da iz dneva v dan, iz leta v leto
ameriško ljudstvo napreduje —
v barbarsko civilizacijo. Imamo
raznovrstne stroge kazni za za-
konokršilce — dosmrtno ječe, vis-
lice, električni stolec itd.

Toda vse te ne zadostujejo.
Ljudstvo se še z veseljem poslu-
žuje starodavnega barbarskega
linčanja. S tem pa pokaže, kako
napreduje v izobrazbi in civili-
zaciji. Ta ameriška živinska ju-
stica je že mnogo ljudi linčala,
lepo število lani, letos je pa lan-
ski rekord posekala. Tako je ne-
kega črnca pred dobrim mesecem
drhal linčala v Marylandu, nad
katero se je spril sedaj gover-
ner, za svojo protekcijo pa mo-
ra uporabljati vojaštvo, druga-
če mu ti civilizirani ljudje iztr-
gajo iz rok voditelje linčarske
bande, ki ni nič boljša kot oni
črneč, katerega so linčali.

Pred par dnevi je civilizirana
živina naskočila ječo v Kaliforni-
ji, kjer je linčala dva ugrablje-
telja. Governor Rolph, ki drži ne-
dolžnega Tom Mooneyja v ječi
se je izrazil, da ima ljudstvo
prav, da linča zločince.

Venec slave si je pa nataknila
na glavo civilizirana masa 29.
nov. v St. Josephu, Mo., ko je
19letnega črnca linčala in še ži-
vega obvila z gasolinom in ga
zažgala. Ko je živ gorel, so se
smejali okrog njega in mu plju-
vali v obraz. In temu pravimo
civiliziran narod! Tužna majka!
Zjoči se nad to barbarsko civili-
zacijo!

Ni moj namen zagovarjati zlo-
čine, toda za to imamo vendar
zakone, potem katerih se jih so-
di, ne da ljudstvo divja kot ne-
ma živina.

Živimo v 20. stoletju. Ljud-
stvo bi moralo bolj posvečati
pozornost velikim tolovajem, ka-
teri ljudstvo naprej linčajo. Pro-
ti tem bi moralo delovno ljud-
stvo rebelirati z uma bridkim
mečem in jih premagati. Ljud-
stvo naj gleda, da se iznebi svoj-
jih večnih linčarjev, ki so delov-
nemu ljudstvu storili že mnogo
hudega. Nedolžni žrtvi v Cali-
forniji trpita v ječi že 16 let. Črn-
korniki trpita na tej gospodi. Sedaj
leži še večji madež na tej drža-
vi. Delavci bi morali tiste "linča-
ti", kateri jih izkoriščajo od zi-
belke do groba — z glasovnico
na civiliziran način.

Dokler bo ljudstvo tako topo
in če bo začnelo tako neum-
nost, potem je najbolje, da vlada
zgradi za tistih \$3,300,000,000
norčianice in vso to "civilizacijo"
spravi pod streho, kjer jo naj-
zvesti varuhi 48 držav stražijo.
Drugače se ta živina lahko spravi
še na nedolžno ljudstvo.

John Matekovich, 728.

Poročilo o uspešni prireditvi

Universal, Pa. — Dovolite ma-
lo prostora v našem priljublje-
nem listu Prosveti. Mislim, da
se bo kdo drugi kaj oglasil
od našega starega društva. Ker
se ni nobeden, hočem jaz malo

napisati. Najprej se moram za-
hvaliti našemu vrlému angleško
poslušočemu društvu "Comets"
za banket, ki ga je priredilo v
počast staremu društvu št. 141.
Bilo je res lepo in dobro smo se
imeli. Bilo je vsega dosti za jesti
in za piti. Mlade kuharice so se
dobro postavile ter vsega obilo
napravile. Mladi H. Previk nam
je predstavil stare pionirje od
starejšega društva. Predsednik
naših mladih nam je v sloven-
skem jeziku v lepih besedah po-
jasnil pomen banketa. Tudi pre-
sednik našega društva je imel
lep vzpodbujajoč govor in se jim
je zahvalil v imenu starejšega
društva za banket. Potem sta za-
peli lepo pesmico Tini Kumer in
Mary Kokalj v slovenskem jezi-
ku ter žele dosti priznanja. Ime-
li smo tudi domačo muziko in
"brusili pete" stari in mladi, da
je bilo kaj.

Tukaj imamo vsi lep vzgled,
kako se lahko složno deluje za
skupne interese društva. Tukaj
se mladina zaveda, da ne bi mo-
gla tako napredovati, ako je ne
bi bilo starejše društvo v polni
meri podpiralo. Veliko mladih bi
bilo moralo pustiti društvo, da
jih niso stari društveniki pod-
pirali. Ker so sami mladi brez-
poselni, društvo bi bilo moralo
razpasti, ako ne bi bili koopera-
tivno delovali za prospeh dru-
stva. Tega so se mladi člani v pol-
ni meri zavedali ter nam prire-
dili lep večer, ki nam bo ostal
vsem v lepem spominu.

Hvala vsem, mladi sodruštve-
niki! Upamo, da se bomo še več-
krat skupaj poveselili ter še na-
prej tako prijateljsko sodelovali.
Vi mladi imate še veliko polje za
napredek pred seboj, mi stari bo-
mo pa tako rekoč počasi umirali.
Zato so oči vseh obrnjene na vas
— na mladino, da vi vzdržite, da
bo jednota rastla in napredova-
la. Zato vam kličem: Naprej po
poti, ki jo je začrtala naša sla-
vna SNPJ! Naprej, ne nazaj!

J. Bregant.

Peruška razstava

Sharon, Pa. — Kar se dela ti-
če, smo tukaj jako na slabem,
kajti v zadnjem času so vse to-
varne omejile obrat. Mnogo ti-
stih, ki so bili pred kratkim u-
posleni, so spet izgubili delo za
nedoločen čas. Izgleda, da bo-
mo imeli tudi to zimo težke, če-
se. Well, saj smo se že vsemu
privadili ko osel palci. Ako bi
meni kdo pokazal dvajsetak, ga
najbrž ne bi več spoznal.

V listih je bilo že poročano o
razstavi Peruških del 25. in
26. novembra v Girardu, O.
Razstavo sem šel tudi jaz gledat
z mojo soprogo. Ko sva dospela
v dvorano, je bilo tam precej
živahno. K nama je pristopil
slikar Perušek in nama sveto-
val, naj si slike ogledava. To
sva tudi storila in mr. Dolčič,
ki je menda vedel, da dosti ne
razumeva teh stvari, nama je
prijazno tolmačil pomen posa-
meznih slik. Zanimal sem se tu-
di za cene, nakar me žena o-

pomni, da o tem sploh ne bi
smel vpraševati, ker nimam de-
narja, da bi katero kupil, kar je
bilo tudi res.

Razstava je bila zelo zani-
ma, zlasti za tiste, ki si jo znajo
ogledati. Ko sem se poslavljaj,
me je mr. Dolčič opozoril, da
zunaj sneži, a midva sva se vse-
eno vsedla v avtomobil in odpe-
ljala domov. Bil sem vesel, ker
sem obiskal razstavo. Rojaki v
Girardu so jako prijazni in skle-
nil sem, da jih še ponovno obi-
ščem.

Michael Lenarčič.

Mrtev ob živem telesu

Zalostna usoda indskih vdov

Sele pred nekaj leti je angle-
ška vlada v Indiji prepovedala
barbarski običaj sežiganja vdov.
Tu pa tam pa se še danes pri-
meri, da se da kakšna ženska po
smrti svojega moža živa sežga-
ti. To ni razumeti samo kot de-
janje vdanosti do mrtvega za-
konskega druga, kajti usoda in-
dskih vdov je še danes dovolj ža-
lostna, da bi marsikatera dala
prednost takšni smrti nego na-
daljnemu življenju.

V Indiji se poročijo male de-
klice že v starosti 9 let in 13,
15 letne vdove niso nič redkega.
Toda poročiti se ne smejo znova.
Če ostanejo v družini svojega
pokojnega moža, nimajo več pra-
vice vrniti se k svojim staršem
in postanejo prave sužnje svojih
tašč ali žen dedičev po možu. Ni-
ti glede svojih otrok nimajo več
glavne besede in v teh okolišči-
nah je razumljivo, da se mnoge
rajši odpovedo družini svojega
moža, si odrežejo lase in vstopi-
jo v eno tistih vdovskih zavetišč,
kakeršnih je po indskih mestih
mnogo. To so prav za prav ne-
kakšni samostani in življenje, ki
ga vodijo prisilne vdove v njih,
je podobno življenju nun. Od
svojega prejšnjega imetja si ob-
držijo samo nekaj lišpa. Po in-
dski veri menijo namreč, da jih
mora duša pokojnikova obiski-
vati v podobi kakšne živali in
zato hočejo biti vedno olišpane,
da bi ji "delale veselje."

Enkrat na dan gredo vdove iz
svojega zavetišča skupno v po-
sebno kopališče, ki je rezervira-
no samo za vdove. Od časa do ča-
sa jih obiščejo otroci, ki prina-
šajo s seboj spomin na vsakdanje
skrb. Drugače so jim misli obr-
njene samo v bodoče življenje.
Vera jim pravi, da se bodo njho-
ve duše po smrti prerodile razli-
ne krati v podobi živali, končno
pa v človeški podobi. Tedaj se
bodo tudi znova srečale s svojimi
pokojnimi možmi. Dnevi so jim
posvečeni skupni pobožnosti in
so v splošnem pokojni ter udob-
ni. Da je pa v njihovem življe-
nju, ki je po sili sproščeno vsa-
kih stikov z družbo, nekaj tra-
gičnega, ta vtis dobi vsakdo, ki
jih obišče v njihovem zavetišču.

Vlada opustila bojkot Fordovih
avtov

Washington, D. C. — Federal-
ni oblastniki so te dni dovolili, da
Fordova družba lahko ponudi
700 avtostrukov vladi v nakup.

Pismo iz Clevelanda

O koncertu socialistične Zarje.
Potrjeno stališče glede "pro-
gramov" nekaterih naših kan-
didatov. — Smith je tam, kjer
je vedno bil ...

Včeraj — na Zahvalni dan —
smo bili na koncertu socialistič-
ne Zarje. Bilo nas je precej —
sodim, da okrog 900, kar je v teh
časih vsekakor imenitna udelež-
ba. Prišlo je tudi več Girardčanov,
med njimi M. Maslo, J. Ko-
sin, J. Sikita, A. Krvin, Dobro-
volc, Bogataj, J. Kranholz in
drugi, čijih imen si nisem za-
pomnil. Girardčani so pokupili
od članov kluba št. 49 precej
"tikcev", ki bodo prinesli neko-
mu srečo v obliki električnega
pometača, drugim pa smolo, za
kar smo jim prav hvaležni. Tudi
drugače so se dobro skazali; bili
so zelo prijazni ter napravili na-
me jako dober vtis. Vabili so me,
naj jih obiščem ob priliki v Gi-
rardu, kar sem jim obljubil s
pridržkom, da se to zgodi šele
tedaj, ko bo zašita luknja v mo-
jem desnem žepu. — Med dru-
gimi sem opazil na koncertu tu-
di mr. Medveshka, urednika E-
nakopravnosti V. Grilla in mrs.
Simčič. Slednji je koncert očivid-
no jako ugajal, kajti sem pa tja
se je celo pridružil pevem ter
jim "pomagala", to pa seveda
bolj potihoma, da sem jo čul sa-
mo jaz, ker sem sedel pri nji in
imam poleg tega precej dobra u-
šesa. Kanarček težko molči, ka-
dar sliši druge peti. ... Collin-
wood je bil častno zastopan,
prav tako Newburgh. Tudi Eu-
clidčanov je prišlo precej. Vseh
skupaj pa nas je bilo toliko da
je Zarja v tem pogledu prav la-
hko zadovoljna.

Precej časa je že minulo, od-
kar sem zadnjikrat izrekel svojo
sodbo o kakšni prireditvi, kaj-
ti neumno se mi je zdelo nako-
pavati si zamero zaradi poštene
in dobro misljene kritike. Clo-
vek jim želi dobro, v zahvalo do-
bi brco! Upam pa, da mi Zarja
in Delavec ne bosta štetla v zlo,
če povem svojo sodbo o njih
nastopih na večeršnjem kon-
certu. Moja sodba je seveda op-
ta na moja ušesa, zato je niti v
sanjah ne bom skušal nikomur
vsiliti. Torej začnimo!

Oba zbora, Zarja kot Delavec,
sta bila dobra v skupnih nastopih
(mešan, moški in ženski zbor),
tudi kvartet Zarje (moški) je za-
dovoljil, ne pa tako solo-točke in
dueti, vsaj ne vsi. Izmed dveh
solo-točk v prvem delu programa
je zadovoljil samo John Ferlu-
ga, ki je pel "Slepca", dočim je
Valeria Wess ("Studenček pod
skalno") v svojem nastopu odpo-
vedala, posebno v višjih legah,
kjer je njen glas mestoma kar
neprijetno rezal v ušesa. Boljša
je bila v duetu z Anno E. Tan-
cek, najboljša pa v zboru. Duet
"Na tujih tleh" tudi ni zado-
voljil; pevki (Angela Znebelj in
Paulina Pigot) sta izgubili gla-
sovno zvezo, zašli v disharmoni-
jo ter postali tako nervozni, da
sta napravljali (vsaj name) na-
ravnost mučen vtis. Drugič se
bosta morali bolje pripraviti.
Dobro se je odrezal češki pevski
zbor Vojan, ki je zapel "Colnar-
ja na Volgi" (oktet) ter podal
"Dvorenje in poroko" (mešan
zbor in solospeli). Posebno sled-
nja točka je vsem silno ugajala.
Vojan ima vsekakor zavidanja
vredne moči, posebno soliste.

Zelo dobro so se odrezali Zar-
jani v spevoigri "Srce in denar".
Solo-točke v tej spevoigri so bile
dobro zapete. Meni so najbolj u-
gajali Walter J. Lazar, Victoria
Poljšak in Josephine Turk. Manj
mi je ugajal Joseph Trebec, a
čemer pa ne mislim reči, da je
bil slab. Tudi mi ni ugajala zad-
nja scena, ko so zapeli Zarjani
v mešanem zboru. Videti je bilo,
da so nekateri pevci tekom kon-
certa pogledali v kozarec, kar je
imelo za posledico očitno dishar-
monijo v glasovih. Nisem suhač,
tudi sam rad pogledam v kosa-
rec, kadar nanese prilika — kdo
pa ne? — sem pa mnenja, da bi se
moral pevc tekom koncerta
vzdržati vsake močnejše pijače.
S tem pridržkom sem priprav-
ljen Zarjin nastop v tej spevo-
igri laskavo pohvaliti. Dobro ste
se odrezali!

Koncert je vodil pevovodja
G. J. Krabec. Pevce je spremljal
Krabčev orkester in to jako do-
bro. Pevovodja g. Krabec se je
potrudil, da bi bil koncert čim
boljši, in mislim, da ni njegova

krivda, če so bile nekatere to-
ke šibke. Tudi moč dirigentov je
omejena.

To je moja sodba o Zarjinem
koncertu. V javnost jo dajem
iskrenim namenom, da bi vse
prizadetim koristila. Poštena kri-
tika je namreč vedno in povsod
potrebna. Kjer jo odklanjajo,
tem priznavajo, da se je boljji
kar pomeni z drugimi besedami
da si ne upajo iti dalje, se izpo-
liniti. Ker sem prepričan, da
ne Zarja niti Delavec in nju-
posamezni člani niso takega ka-
bra, upam, da mi ta dobromisl-
na kritika ne bo prinesla zame-
od strani prizadetih članov ob-
zorov. Če pa me ogojufa, da
če mi bo tale ocena prinesla
mero — tudi dobro. Temu se
že vaju. Namreč zameri.

Na Zarjinem koncertu se
videl med drugimi tudi naš
umetnik svetovnega slovesa
G. Prushecka ter imel z njim
kratek pogovor. Vprašal sem
kako je zadovoljen z uspeš-
nostjo svojih del v Girar-
du, ki je bila v teku dne 25.
26. novembra t. l. Odgovoril
je, da je prav zadovoljen, da
bila razstava uspešna v mo-
nem pogledu in tudi drugače
gnotnem oziru. Ker sem ed-
izmed mnogobrojnih Peruških
častilcev, me je njegovo zaga-
vilo, da je bil uspeh razstave
dovolj, prav razveselilo, o-
nem pa sem se spomnil nje-
lanske razstave v Euclidu,
ter si rekel: Girardčani so se
rej vse drugače postavili v
pogledu kot Euclid, ki je lani
člasi Peruške razstave, s pa-
spanje pravičnega, v kolikor
koval spletke. Dobro spriče-
za Girard, slabo za — Euclid.

Če se še spominjate, sem
kom minule volilne kampanje
Clevelandu zapisal, da je šlo
venskemu demokraskemu,
odvisnemu (kje in kako na-
ljubi bog) in nevmakšnem
kandidatu Antonu Vehovcu z
za stolček v mestni zbornici
mojo trditve je sam potrdil
po volitvah v prostorih Jo-
Kunčiča. Tam je namreč
dal, da je podpiral demokr-
ga županskega kandidata Mi-
ja samo in edino le zato, ker
bil prepričan, da bi druga-
bil izvoljen. Torej sem imel
njemu je šlo samo in edino
izvolitev. Vse drugo je bilo
pomena. Načela? Če jih
nima, jih tudi pogaziti ne
— mar ni res tako? — Pol-
otroci in umazani osebnosti
so me na tako "lep" način na-
dali v A. D. zaradi mojih iz-
Vehovcu, imajo zdaj priliko
da ponovijo oslovsko uma-
sti!

Vsi tisti rojaki, ki so pre-
teli leti peli, da je Al Smith
gresiven človek in boljši od
verja, naj se popraskajo na
som. Če bi radi videli Smitha
lahko najdejo v — Wall str.

I. Jontez-Podgoričan,

Vesti iz Primorja

Štirje Notranjci v tržiš-
zaporih

Cerknica, 10. novem-
ber
V našem obmejnem pasu
v zadnjem času močno razvi-
hotapstvo. Na podlagi tako-
nih nettunskih konvencij se
našali domačini razna živila
kor moko, sladkor, kavo in
korijo v Postojno, kjer so
villa prodajali in tako za-
nekaj malega. Pogumnejši
začeli tudi prenašati preko
tobak in cigarete. Ker je na-
bak zelo všeč tudi raznim
nim organom onkraj meje je
so celo nekateri fašisti pre-
nje in prodajanje tobaka
podpirali na ta način, da
bak kupovali od naših ljud-
je mnogih polastila tihota-
stva.

Šta mlada fanta iz Do-
vasi pri Cerknici sta nesla
tedni v Italijo 28 kg tobaka
lotili pa so ju karabinerji.
odzveli tobak ter ju odve-
Trst. Nedavno sta bila oba
vsak na osem let težke je-
sta mlada fanta Prudic in
njerji zajeli fanta Lojzeta
zo, po domače Cipkovca, in
torja Barago, po domače
novega, ki sta tudi iz Do-
vasi. Fanta sta nosila v po-
no nekaj sladkorja in čaka-
di v tržiških zaporih na-

Delavci na novem Norris Dam projektu v Tennesseeju, ki je del Muscle Shoals. Slika kaže
delavce, ko so prejeli prvo plačo.

Na Daljnem vzhodu se pripravlja vojna

Znani nemški publicist Alfred Kurella je napisal pred kratkim naslednji članek, ki utegne zaradi novih napetosti na vzhodu posebno zanimati naše čitatelje.

Nedavno je iz dnevnega tiska izšla rubrika "Daljni vzhod." Pomožno javno mnenje, ki se je nekaj mesecev mrzlično zanimalo za daljni vzhod, je na mah utihnilo. "Na vzhodu nič novega," bi lahko rekli.

V resnici pa položaj na Daljnem vzhodu ni bil nikdar tako miren kakor zdaj. Pregrupiranje imperialističnih sil v pačnem bazenu niti od daleč ni zaključeno. Zaradi zakona nemškega razvoja imperializma je zaključna doba nove razdelitve zemeljske oble, ki se je začela s tako imenovanim "kitajsko-japonskim spopadom", in to 15 let po končani svetovni vojni, zmerom pred nami.

Washingtonski sporazum

Da bi laže razumeli, kaj nas tem delu sveta čaka v bližnji bodočnosti, poizkusimo pregledati dosedanje dogodke.

Zadnja delitev sveta med imperialističnimi velesilami, ki je bila posledica svetovne vojne, je bila za Daljni vzhod dočena kasneje kakor za ostali svet: pogodbo, ki jo je zaključilo pet velesil leta 1922 v Washingtonu.

Kaj je bistvo tega sporazuma?

Med svetovno vojno je uspelo Japoncem tako zelo okrepiti svoj položaj, da je začelo ostale velesile skrbeti. Japonci so si precej naglo podvržili vso Kitajsko s svojimi množnimi 21 zahtevami; razen tega je Japonska, izkoriščajoč trenutno slabost ruske revolucije, okupirala vse pomorje vzhodne Sibirije ter pridrla prav do Bajkalskega jezera. V vseh teh operacijah je Japonsko podpirala Anglija, s katero je bila zvezana s politično-japonskim dogovorom. Na washingtonski konferenci je uspelo Združenim državam ameriški razsaj. Morala se je odpovedati svojim 21 zahtevam, evakuirati provinco Čan-Tung, prirediti pravico integritete in neodvisnosti Kitajske ter načelo "vrat" na Daljnem vzhodu. Hkrati so določili poseben moč prizadetih velesil: Združenih držav ameriških, Anglije in Japonske v razmerju 5:3. S političnega stališča je spremenila ta sporazum za Japonce izgubo vseh položajev, dobrih za časa svetovne vojne.

Načrt japonske ekspanzije

S svojo intervencijo v Mandžuriji in na severnem Kitajskem je Japonska ta sporazum praktično uničila. Spremenila je Kitajsko, z okrog 50.000.000 prebivalcev, v kolonijo; s tem je japonski imperializem japonsko poteptal načelo "odvrat" v "vrat". Z utrjevanjem vzhodne Arturje je poteptal stališče quo pomorskih sil. Tako si je začela Japonska vračati, kar je izgubila z washingtonskim sporazumom. Brosura, ki je pred meseci izšla na Japonskem pod naslovom "Dolžnosti Japoncev in ki jo je napisal sedanji japonski minister Sedao Araki, dokazuje da niso tega niti za hip opustili. Izhajajo iz politike proti budizmu, iz mračne filozofije o večni nesmrtnosti stvari, ljudi in narave, razvija Araki najprej idejo japonskega nacionalizma ter izločuje s podrobnim načrtom japonskega poslanstva v Daljnem vzhodu in na vsem svetu.

Apostol carske morale, simpatizirane z orožjem japonske vojske (resnico, dobroto in pogum), razglasa Japonska, da je dolžna napraviti red v vsej Aziji, Sibiriji in Indiji. Za začudenje je zadostuje osvojitve Mandžurije, Mongolske in Vzhodne Sibirije, toda to je samo začetek. "Nam je problem Mandžurije in Mongolije zaradi tega tako važen, ker ne moremo dovoliti velikih idealov naše civilizacije preteklosti, če ne opazimo svojega vpliva v Mandžuriji in Mongolski. Japonska mora zadovoljiti s svojim poslanstvom, Japonska mora razširati svoje ideale na ves Daljni

vzhod, še delj na ves svet." Da bi laže razumeli smisel njegovega ideala, ga Sedao Araki natančno razloži v drugem delu svoje brošure: "En milijon naših rojakov — namreč 200.000 Japoncev in 800.000 Koreancev (!) — živi v Mandžuriji in Mongolski. Tam je vloženo japonskega kapitala za nad 1.500.000 jenov. Obstoj Japonske je ozko zvezan z Mandžurijo in Mongolsko z zrelisča prenaseljenosti, preskrbo s hrano, preskrbo težke industrije s sirovinami in varnosti."

Vse to dokazuje, da med Tokijem in Nankingom sklenjeni mir ne predstavlja nikake ustanovitve japonske ekspanzije na azijski celine.

Angleško-japonska zveza razdrta

Razen že naštetih rezultatov je washingtonski sporazum imel za posledico tudi pretrganje angleško-japonske zveze. Ta zveza, ki ji je bila za osnovo angleške in japonske politika na Daljnem vzhodu celih 20 let, niso po njenem pretrganju 1922. leta nikoli več formalno obnovljali. V praksi pa je Angleška še zmerom podpirala japonski imperializem v boju proti Kitajski, Združenim državam in Sovjetski zvezi. V začetku kitajsko-japonskega spopada so diplomati še zmerom glasno in javno prepevali slavospeve angleško-japonskega sodelovanja ter zahtevali formalno obnovo sporazuma. Prodiranje Japonske na kontinent in dumping, ki ga je izvedla japonska izvozna industrija na azijskih in afriških tržiščih, pa sta izpremenila obnašanje Angleške v letu 1932. Med Angleško in Japonsko se je pričela trgovinska vojna. Boj se je začel na vseh tekstilnih tržiščih od Lancashire do Osake. Britanska vlada je povišala carino na japonsko blago, ki se uvaža v Indijo, za 25% njegove vrednosti. Japonske tovarne so odgovorile z bojkotom indijskega bombaža. Hkrati je skušal angleški imperializem direktno upasti v Kitajsko, izkoriščajoč slabljenje nankinške vlade v spopadu z Japonsko. Upor, ki so ga začetili angleški agenti v provinci Sin-Čiang in ki so ga podpirale tibetanske čete, oborožene od Angleške, je propadel. Toda britanska vlada nikakor ni opustila misli, da bi pridrla v zapadne kitajske province. Posojilo 50 milijonov dolarjev, izročeno pred nosom nankinške vlade guberniju Sečuanga, dokazuje, da gre britanska vlada za svojim načrtom, da z drugačnimi načini ustvari svojo lastno zapadno "Mandžu-Kuo." Hkrati skuša prodreti v osrednjo Kitajsko. "Politični svet jugovzhoda" je delo agentov angleškega imperializma.

Politika Združenih držav

Amerika se za zdaj omejuje na diplomatske akcije, da nastopa proti preširoki japonski ekspanziji na azijsko celino. Akcije, ki sta jo začela Hoover in Simpson z deklaracijo načela nepriznavanja teritorialnih sprememb na Daljnem vzhodu, nadaljuje Roosevelt s svojo poslanico 53 državam, udeleženkam ženevskih konferenc, s poslanico, s katero predsednik Združenih držav predlaga prepoved na tuji zemlji. V Ženevi je Norman Davis ponovil ta predlog z izjavo, da so Združene države pripravljene opustiti načelo svobode na morju v primeru, kjer bodo podvzeli sankcije proti državi-napadalci. Razen tega je Amerika aktivno podpirala Čang-Su-Janga in nankinško vlado v vojni proti Japonski s pošiljanjem orožja

streliva, konstrukcije letalske tovarne na Kitajskem in odobritvijo posojila 50 milijonov dolarjev za nakup žita in bombaža v Združenih državah. Cela vrsta diplomatskih demarš je imela za cilj politično izoliranje Japonske.

Notranji položaj Kitajske

Japonski napad je imel velik vpliv na notranji položaj Kitajske. Stalni porazi kitajskih armad so še bolj omajali temelje nankinške vlade, ki so bili že ob začetku napada zelo slabi. Ta čas je narodna vlada v popolnem razpadanju. Pričenja se novo razdobje vojn med generali. Na severu vstaja general Feng-Ju-Siang proti nankinški vladi, ki jo obtožuje sabotaže narodne obrambe. Feng-Ju-Siang je v zvezi z Jei-Si-Sangom, ki pa je spet agent japonskega imperializma. Ostali reakcionarni generali, katerih imena smo pogosto slišali za časa prvih velikih generalskih vojn leta 1926, se vračajo v politiko. Na jugu prete generali puštni nankinško vlado na cedilu.

V sruču nankinške vlade so nesoglasja med različnimi težnjami Kuo-Min-Tanga. Soglasja, do katerih so prišli ob nacionalni obrambi pred Japonsko, so izginila. Desetletne skupine zahtevajo, da se vzpostavijo stiki s tujimi reakcionarnimi skupinami, ki so se po zmagi Kuo-Min-Tanga odtujile; gre jim za oblikovanje uprave nacionalne koncentracije, osnovane na sodelovanju buržoazije in veleposestnikov poljedelalnih dežel. Nasprotno pa skuša Čang-Kaj-Sek ustanoviti čisto fašistično stranko s ciljem: uničiti kitajski komunizem in začeti vojno proti sovjetski Rusiji.

Da se je Japonska udala posledicam miru ter se umaknila s svojih že zavzetih položajev v severni Kitajski, to pač zaradi stališča Združenih držav in Angleije, ki imajo zelo važne interese v tistih kitajskih pokrajinah, v katere so japonske čete začele prodirati. Japonska se je lahko odrekla prodiranju z oboroženo roko, ker vidi razpadanje narodnega edinstva v Kitajski. Toda opustitev vojaške akcije je samo začasna. Notranji položaj Japonske jo sili, da za vsako ceno slej ali prej nadaljuje vojno.

Kaj bo storila Japonska?

Lani je doživelo japonsko gospodarstvo splošno obnovo. Industrija dela s polno paro. Vsa ta obnova pa temelji na vojnih državniških naročilih in istočasni devalvaciji jena za 60%. Zdaj, ko so vojne operacije trenutno ustavljene, in ko ostale velesile reagirajo na japonski dumping, čaka japonskega gospodarstva mnogo ostrejša kriza kakor kdajkoli poprej. Državni proračun že napoveduje deficit 900 milijonov jenov za leto 1933. Skoraj polovico državnega proračuna krijejo s prisilnimi notranjimi posojili. Položaj poljedelstva se slabša od dne do dne. Beda delavskih množic, pa tudi srednjih slojev raste. Zmerom pogostejše punjato kmetje in stavkarji delavci. Da bi se znebila še hujše krize, mora Japonska vojno nadaljevati.

Grožnje sovjetski Rusiji

Iz vsega tega lahko sklepamo, da se japonska intervencija proti sovjetski Rusiji spet vrača na dnevni red. Osnova japonske akcije je še zmerom načrt Talake. Tisti del načrta, ki govori o Mandžuriji, je realiziran. Prodiranje v severno Kitajsko je postalo za nekaj časa nemogoče. Prodiranje do skrajnih mej Mongolske ne bo končano v nekaj tednih. Od načrta Talake ostane torej japonski del: okupacija vzhodne Sibirije.

Sovjetska Rusija, ki se zaveja svoje odgovornosti pred davstvom vsega sveta in ki je iskreno za mir, saj ji je potreben za notranjo krepitev, je bi-

la pripravljena na morebitno prodajo vzhodno-kitajskih železnic. Toda po mnogih pogajanjih je postalo očitno, da išče Japonska le povoda za intervencijo. Del japonskega tiska je dokazoval, da ne bi imela vzhodno-kitajska železnica nobene vrednosti za Japonsko, če ne proda Rusija tudi sibirskega primerja z Vladivostokom in sovjetski del Sahalina. To kaže jasno, kakšen cilj so imela vsa tista pogajanja.

Napetost med Japonsko in Rusijo raste od dne do dne. Trenutno je vojna še v politični fazi (a komaj, komaj še), toda še danes ali jutri utegne postati vojna na Daljnem vzhodu krvavo dejstvo.

(M. K.)

Kaj se dogaja za kulisa mi procesa v Lipskem?

Ugleden raziskovalec obtožuje hitlerjevsko justico, da je zastupila van der Lubbeja!

V pariškem nemškem emigrantskem listu "Neues Tagebuch" piše Charles Reber.

"Če daš duševno in telesno zdravemu človeku vsak dan četrto do pol miligrama skopolamina, bo zapadel ta človek v stanje popolne brezbrzičnosti in poživljenosti. Možgani so mu kakor omrtvičeni in je v nekem stalnem polnezavestnem stanju. Ni mu mogoče, da bi pametno razsojal, misli mu izginjajo, hrbet se mu čedalje bolj krivi, brez povoda se bedasto smeje, najpreprostejših refleksnih gibov ni zmožen in bo odgovarjal samo z da in ne.

Ali je van der Lubbe, glavni obtoženec na lipski razpravi proti požigalcem nemškega parlamenta, žrtev skopolamina?

Reber pravi: "Poznam samo učinek skopolamina in primerjam stanje igdividua, ki je pod vplivom tega strupa, s sedanjim Holandčevim stanjem. Možno, da se motim, kakor mnogi mojih tovarišev, ki morajo ugotovljati čudno dupliciteto primerov, ne da bi van der Lubbeja kakor jaz videli. Isto stanje brezbrzičnosti in poživljenosti, isti skrivljen hrbet, ki pada čedalje bolj vase, ista izguba misli, ki je vedla van der Lubbeja, moža, ki je prej nemahčino precej dobro govoril in bral, do tega, da potrebuje sedaj tolmača, ista izguba vida ki mu onemogoča čitati tisk. Stalno cedenje iz nosa je isto tako simptom skopolamina. V svojem polnezavestnem stanju se ga človek ne zaveda in treba mu je brisati nos. Gotovo ste čitali o poročilih o procesu kakor jaz, da sta Holandcu zagovornik in policijski uradnik, ki van der Lubbeja spremlja, čisto obrisala nos. K temu prihaja še obtoženčovo vedenje nasproti grofu Helldorfu (sedanjemu berlinskemu policijskemu predsedniku). S skopolaminom zastrupljen človek preide kakor lahko pod vpliv močnejše volje drugega človeka, zapovedujoči ton ga skoraj vzdrmi iz njegove omotice."

Ali je človek, ki redno prejemal skopolamin, posvečen smrti? "Ne vedno. Seveda zavisi to od poedince, organizem se v splošnem privadi majhnih doz. Za usmrtilitev človeka je treba dozo zvišati na prilično poldrug miligram.

Ali bi to povzročilo takojšnjo smrt?

Ne. Umiranje je počasno, pojavi se najprej ohladitev okončin in polagoma vsega telesa. Če je van der Lubbe v resnici pod vplivom skopolamina, tedaj bi mu lahko povzročili smrt n. pr. sredi razprave. Publika bi videla, kako bi se stresel, strašno prebledel in se zgrudil. Na ta način bi ga lahko umorili v vsakem zaželenem trenutku, če bi postal neprijeten, in sicer na zelo teatralen način..."

Čikaški kapitalisti sabotirajo vladni program

Rooseveltu napovedali vojno. So proti enforsiranju pravilnikov. Zastoj v delu in plačah. Voditelj tehnokratov o situaciji

Chicago. — (FP) — Zadnje čase so se čikaški kapitalisti z drugimi vred toliko opogumili, da so že odprto nastopili proti Rooseveltovemu programu in so predsedniku napovedali vojno na celi črti. Ofsenzivo so pričeli potom časopisja, katerega kontrolirajo in je dekla trgovske zbornice.

Pet velikih čikaških dnevnikov se kar kosa, kdo bo vrjel večje poleno v Nirino kolesje. V boju za "svobodo tiska" prednjači čikaška "Tribuna", ki ima tudi rekord v odnošajih z ganeži, kar je prišlo na dan, ko je bil pred par leti umorjen njen ganeški reporter Lingie. V ganeškem prestižu in častniškarski prosti-tuciji pa tudi ostali štirje dnevniki ne zaostajajo.

Glavni stan anti-Rooseveltove kampanje je trgovska zbornica, kateri načeluje Silas Strawn, velebizniški odvetnik po poklicu. Oni dan, ko je predsednik pozval Američane, naj se na zahvalni dan "zahvalijo bogu za veliko prijateljstvo med delodajalci in tistimi, ki delajo", je odvetnik Strawn v imenu trgovske zbornice naslovil svojo poslanico na ameriške kapitaliste, v kateri jih poziva na vojno proti vladnemu programu.

"Pod nobenim pogojem ne bomo pristali na kakšen načrt, ki bi zapletel trgovsko zbornico v to, da bi postala del te akcije za enforsiranje pravilnikov", pravi Strawn. Z bičem, ječe in denuncijanstvom ne bo nikdo ustrašoval ameriške biznismane."

Do sedaj jih res še ni. Tisto navdušenje, kar ga je bilo za Rooseveltov program med ameriški kapitalisti, je bilo le potuhnjenje. Pod vodstvom čikaške zbornice, ki dominira kapitalizem na srednjem zapadu, so podjetniki te dni odprto nastopili proti "new dealu", ko je National Lock kompanija v Rockfordu dobila od nekega podločnega državnega sodnika injunkcije proti vladnemu delavskemu odboru.

Pri tej družbi so delavci zastavkali za priznanje unije in radi drugih zahtev. Stavkarji so se obrnili na delavski odbor, da prisili družbo na pogajanje. V soglasju z openšaparji srednjega zapada pa je družba šla na državno sodišče in z injunkcije prepovedala vladnemu delavskemu odboru vmešavanje v spor. Zadeva je sedaj v rokah zveznega justičnega departmanta, ki se pomislija in činea z enforsiranjem pravilnikov, kakor vsa Rooseveltova administracija. Za ves vladni program je ta slučaj velike važnosti in lahko pomeni konec NRA.

Sploh pa je v Illinoisu skrahiral ves okrevalni program. Poročilo državnega delavskega departmanta za oktober kaže večji zastoj z delom in plačami. V enem mesecu se je zaposlenost znižala za 0.3% ali trikrat več kakor znaša povprečen padec v istem mesecu za zadnjih deset let.

Tudi z "okrevalnimi" plačami gre počasno. V primeru a septembrom so mezdna izplačila v oktobru znašala le 1.9% več, povprečno zvišanje za zadnjih deset let pa je znašalo 1.7%. Kljub minimalni plači, ki je nedvomno dvignila zaslužek delavcev v kategoriji nizkih mezd, je bil porastek torej malenkosten, le dve desetinki odstotka več kakor običajno.

Če bi ne bilo vladnega prizadevanja, da zaposli čim več brezposelnih pri javnih delih, bi bila

situacija še mnogo slabša, je mnenje Howard Scotta, prvaka tehnokratov, ki so lansko leto napovedali popolno skrahiranje kapitalizma v enem letu. On pravi, da Roosevelt do sedaj ni dosegel s svojim programom nič drugega kakor le zamenjal pri delu eno skupino delavcev z drugo skupino "in nasul precej peska v naš ekonomski stroj."

Inventorij privatne industrije, to je zaloga proizvedenega blaga je po Scottovem mnenju domalega dosegla višek in ni v dani situaciji od te strani pričakovati nobenega izboljšanja. To bo prišlo le v toliki meri kolikor bo vlada uspeła z svojim programom javnih del, kar pa v najboljšem slučaju ne more absorbirati več kakor le frakcije brezposelnih.

V svoji sabotaži vladnega programa za okrevanje kapitalizma bo velebiznis najbrž tudi uspel. Čikaški bankirji še ne kažejo nobenega znamenja, da bodo odprli kreditne vire v svrhu produkcije. Slična situacija je tudi v drugih mestih. Končno pa bo Roosevelt še potil kri predno bo prisilil kapitalizem, da vzame njegovo dozo toksina, ker ljubše mu je erkanje kakor pa okrevanje pod nadzorstvom vlade.

Terzanijeva obravnava ponovno odgodena

Prosekutorju manjka glavne priče, fašističnega "generala" Smitha, ki se brani pričati

New York. — (FP) — Radi odsotnosti glavne priče, fašističnega poglavarja Smitha, je bila obravnava proti Athosu Terzaniju, ki je obtožen umora svojega antifašističnega tovariša Anthonyja Pierra na nekem rujavosrajnem shodu v New Yorku, je bila njegova obravnava zopet preložena na 11. decembra.

Distriktalni prosekutor Charles S. Colden, ki je po postopanju svojega urada videti močno naklonjen fašistom, je sodniku dejal, da bo Smitha skušal dobiti na obravnavo "za vsako ceno." Arthur Garfield Hays od Civil Liberties unije, ki je glavni zagovornik omreženega Terzanija, je preložitvi ugovarjal, češ, da ni nobene možnosti, da bi prosekutor dobil svojo glavno pričo.

Prosekutor je tudi na sodišču pokazal svojo nestrpnost do obrambnega odbora, v katerem sodeluje več delavskih organizacij, političnih in strokovnih. "Mi ne bomo skušali persekutirati gotovega individija za ta zločin, marveč le pravega morilca umrlega. Zdi se, da je obrambi bolj znano, kaj bo povedala glavna priča kakor pa nam," je sarkastično rekel Colden. On je stresel svojo jezo tudi nad Normanom Thomasonom, ki je postopanje prosekutorja kritiziral v govoru v radiu.

Po preložitvi obravnave mu tudi Thomas ni ostal dolžan odgovora. "Vsa procedura je bila do sedaj nečuvno izrabljena do prosekutorjevega urada. Ta slučaj kaže na golo nemarnost, zadevo temeljito preiskati, ali pa trden namen persekutirati človeka, ki je bil prijet radi zgrešenega uganjanja pomožnega prosekutorja ob času umora.

"Colden pravi nekam užaljeno, da naš odbor zna več o glavni priči kakor pa on — in res nam je bolj znano o Smithu kot njemu iz enostavnega razloga, da smo se mi potrudili in intenzivno preiskali aktivnosti poveljnika "khakiarajnikov". Tudi Colden bi lahko znal več o Smithu, če bi čital časopise."

Pierra je bil ubit na nekem fašističnem shodu v predmestju New Yorka zadnje poletje. S Terzanijem sta bila prijatelja in aktivna v antifašističnem gibanju. Smith, ki je na shodu povzročil krvavi in mu je tudi znano, kdo izmed njegovih srajčnikov je pravi morilec, je policiji rekel, da je Pierra ustrelil Terzani. Urad distriktnega prosekutorja se je s temi informacijami zadovoljil in namesto, da bi slučaj temeljito preiskal, se je enostavno spravil nad Terzanija, ker je radikalec.

Farmarska stavka v Iowi. Stavkarski piketi so spoznali, da gorjače ne zaležejo proti nasprotnikom, ki so oboroženi s puškami.

Louis Adamič:

SMEH V DŽUNGLI

AVTIOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELENCA
Poslovenil Stanko Lehen

Hkratu pa mi je bil z vsakim dnem neumljivejši, z vsakim dnem zagonetnejši. Vedno isto večno nagnjenje ali navada, smehljati se ali razpotegniti ustnice v nasme (smejati se ni nikoli), kadar je govoril z menoj, in sicer vedno tam, kjer nisem pri najboljši volji mogel opaziti nič smešnega; ostajal pa je resen pri stvarih, ki so mene zabavale.

Večkrat sem ga vprašal, zakaj se smeje, toda to vprašanje je vedno preslišal. Po cele ure sva govorila več ko enkrat na teden, pa mi vendar ni dal nobenega pravega ključa za pravilno umevanje njegove osnovne podobe. Včasih sem buđen ležal ponoči ter si razbijal glavo nad njim. Zakaj zapravlja mož, kakršen je on, najboljši del svojega življenja kot poklicni vojak v armadi?

Nekega večera sem se osmelil ter mu naravnost zastavil to vprašanje.

Pogledal me je ter se zdrznil. Za trenutek so se mu oči nenadoma razširile in njegove majhne roke so se nervozne sklenile v krčevit sprijem. Potem je sva napetost v njem nenkrat popustila, razpotegnil je ustnice v slutnjo nasmeha ter povedal trepalnice. Že naslednji trenutek pa je izginil blede nasme in obraz mu je okamenel v starem topem izrazu. Tako je sedel nekaj minut, ne da bi trenil s tesno stisnjenimi ustnicami.

Nekaj časa nisem vedel, kaj naj sedaj naredim ali rečem. Očividno sem se bil doteknil življenjskega in silo občutljivega mesta v njegovi notranjosti.

"Ne zamerite mi mojega vprašanja, Mike," sem dejal. "Radoveden človek sem od narave." (Zvečer se ga nazival "Mike" po domače in prisrčno, podnevi v službi pa z njegovim činom.)

Zopet je vztrepetalo v njem; temen val krvi je zalil od tropskega solnca zarjavelo kožo na obrazu in v zadregi so se mu skrivile ustnice v nasme.

"Oh ne, saj vam ne zamerim vašega vprašanja," je izpregovoril; "menim le, da je skoro nekoliko abotno, izpraševati človeka kaj takega. Zakaj pa služijo ljudje v armadi? Brez vsakega povoda. Nihče ne ve, zakaj. Pridejo in ostanejo, vsaj nekateri med njimi, in to je vse. In zakaj neki ne bi? Samo pomislite, kaj nudi človeku vojaščina v miru ali vojni? Vedno imate kam položiti glavo, sleherni dan vas čakajo vaši trije dolarji in ni se vam bati, da bi ne imeli srajce na hrbtu. To je več, kakor daje življenje zunaj v svetu. Se vse mogoče stvari bi se dale navesti v prilog vojaškemu življenju. Če se enkrat odločite, da ostanete, tedaj spoznate, da je v armadi več svobode kakor v civilnem življenju. Nobenega povoda ni, da bi se človek pritoževal. Opravite delo, za katero ste nastavljeni, za drugo se vam ni treba brigati."

"Toda," sem še dalje silil vanj, "človek z (skoro bi bil rekel 'z vašo glavo') — vašim umom bi bil gotovo kje drugje bolj na mestu. Vaše znanstvene in umetniške sposobnosti bi vas naravno morale nagniti v drugo smer. Šah, ki ste ga napravili, je prekrasen." Sedaj sem se izražal po angleški že zelo gladko in pravilno.

Zavladal je trenuten premolk, preden je Koska odgovoril. Opazil sem, da se mukoma brzda in nazira. Se vedno mu je blodil okrog usten nasme, toda v obraz je bil zardel in njegove oči so neveselo zrlje vame.

"To je vse, kar veste!" je vzkliknil ter se zazrl vame. "To je vse, kar veste vi."

In kakor bi hotel odrezati, je dvignil roke ter zamahnil z njimi v nedoločni kretnji. "Sicer pa je vse to govorjenje prazno in brez pomena," je zaključil. "Ali ne bi rajši partijo šaha?"

DVANAJSTO POGLAVJE

Blakelock poveljuje

I

V juliju leta 1917. so bile linijske stotnije našega polka porazdeljene vzdolž ob Panamskem prekopu, da bi stražile najvažnejše točke te vodne ceste. Stotnija "M" so poslali v Darien, veliko brezlično in silotvorno postajo na sredi potoja med Colonom in Panama City. Po eni strani naselbine se je vlekel prekop, kamor so se v prostem času lahko hodili kopati oni, ki jih ni bilo strah krokodilov; v druge tri strani se je širila džungla.

Stanovali smo pod velikimi šotori. Koska in jaz sva imela skupen šotor sama zase. Bilo je zanimivo življenje. Naposled sem na lastne oči videl, kaj je džungla: nepregleden kaos čudnih prepletajočih se dreves, ovijalk, rastlinja, vseh mogočih gob in cvetic, v katerega je bilo težko prodreti celo v bližini Dariena in kjer so domovale kače, kuščarice, opice, divje živali najrazličnejših vrst, žuželke in ljubki kolibriji. . . . To torej je prisposoba Amerike!

Na splošno sem se dobro počutil pri vojakih ob Panamskem prekopu. Sam pri sebi sem mislil, da je vseeno, če ostanem v Panami do konca vojne ali še delj. Preverjen sem bil, da bodo zavezniki in Združene države ob koncu koncev porazile Nemčijo in Avstrijo, tudi če bi mene ne poslali v Francijo. Poleg tega sem živel v prepričanju, da kot člen stotnije "M" tega in tega pehotnega polka, vendar vršim važno vojaško službo s tem, da pomagam stražiti Darien, dočim so druge stotnije našega polka stražile zatvornice, mostove, skladišča razstreliva in druge zgradbe, ki jim je baje grozila nevarnost, da jih hunski ogleduhi poženejo v zrak.

Z Lonijem Burtonom in še z maloštevilnimi drugimi možmi iz naše čete pa je bilo drugače. Ko je vse kazalo, da polka ne bodo poslali v Francijo, jih je začelo gristi in jeziti, da so bili sleherni dan nemirnejši in nezadovoljnejši. Misleč, da bi jaz kot stotnijski pisar utegnil vedeti za kaka posebna obvestila, me je Lonie prihajal spraševati vsak tretji dan, če je kaj upanja, da nas bodo kmalu prepeljali v Evropo.

Povedal sem Koski, kar sem vedel o njem, o njegovem gorečem hrepenenju, da bi očuval svet za demokracijo, o njegovim prebiranju Walta Whitmana in o njegovem občudovanju Wilsona.

Zavedal sem se, da se med Kosko in menoj preliva globok tok simpatije in razumevanja. Rad bi bil spregovoril z njim o Blakelocku, in če sva načela pogovor izven službe, sem skušal navrti pogovor v to smer. Nekega dne sem omenil tako mimogrede, da je marsikdo v oddelku preverjen o Blakelockovi blaznosti, in dodal, da se meni samemu zde nekatera njegova dejanja čudaka, če se mi izrazim.

Nato je Koska odgovoril: "Vi Blakelocka ne poznate. Hočem reči, da njegove notranjosti ne poznate. Niti je ne poznajo oni, ki o njem trdijo, da je blazen."

(Dalje prihodnjič.)

Svet se smeje novim izumom

Svet se je vedno smejal novim idejam in proglašal njih očete za norce!

Francoski listi so pred kratkim poročali, da je predlagal neki inž. Remy nov način za zgraditev že dolgo projektirane železniške proge iz Egipta v Kapako deželo. Ta proga se ni zgradila do danes samo zato, ker bi jo veter v puščavi v najkrajšem času zasul s peskom. Remy pa predlaga, naj bi preko ogroženih ozemelj položili velike cevi s tračnicami, v katerih notranjosti bi se železniški promet lahko vršil brez vsake škode.

Mnogi so, ki se utegnejo celo dandanes takšnim načrtom smejati, dasi so s praktičnega in tehničnega stališča povsem izvedljivi.

Veliki francoski matematik in fizik Bernoulli je dokazal v teoretični razpravi, ki mu jo je parrška Akademija znanosti celo nagradila, da je daljše premikanje jeklenih koles na jeklenih tračnicah in vsako premikanje s pomočjo parne sile nemogoče. Celotni z matematičnimi razlogi je nastopil proti takšnim "absurdnostim". Navzlic vsem teoretičnim razpravam pa so nekoliko let pozneje že tekale prve železnice.

Neki učenjak je v Berlinu dokazoval, da bi moral "ogromni zračni pritisk" pri hitrem gibanju železnice usmrtiti žival in človeka. Avstrijski cesar Ferdinand se je prvemu načrtu železnice na avstrijskih tleh smejal, češ: "Zakaj naj bi gradili železnico, če niso niti navadne kočije vedno zasedene?"

Prof. James Lardner se je rogal v obširni znanstveni razpravi, da bi bilo prav tako lahko preplaviti Ocean z lastno telesno močjo kakor s parno silo. Dve leti pozneje, l. 1819, pa je že prvi parnik "Savannah" preplul Ocean.

Prav tako so se drugi rogali gonilni sili bencinskega motorja in prvi poskusi so jim na videz dali prav, ker so se končali z eksplozijo in z usmrtitvijo eksperimentatorjev. Toda končno so le zgradili motorje, ki so ustvarili podlago današnjega ogromnega prometa z motornimi vozili.

Na Angleškem je izumitelj svetilnega plina Harry Murdoch kmalu prodiral s svojim izumom, v sosednji Francoski pa so inž. Lebona, ki je hotel uvesti plin-sko razsvetljavo v Parizu, celo ubili. Izumitelj Auerjeve mrežnice, dr. Karla Auerja so hoteli l. 1885 na Dunaju ovaditi zaradi sleparstva, ko mu je prva žareča mrežnica pri poskusu pred večjim številom tehnikov, v katerih je iskal financirjev, razpadla. Toda šest let pozneje je Auer z boljšo mrežnico vendarle zmagovalno prodiral v svet.

Tudi Benjaminu Franklinu so se rojaki smejali, ko je iskal finančne podpore za svojo idejo strelododa, dasi je svoje načrte lahko pokazal in dokazala na majhnem modelu.

Dr. de Mouzela, ki je predvaljal l. 1877 prvi Edisonov fonograf pariški Akademiji znanosti, je prof. Bouillaud vrgel s fonografom vred s podlaja, češ, da tako odlične družbe ne bo trebuljač in slepar imel za norca. Koskovine nikoli ne more posnemati plemenitega zvoka človeškega glasu. Nekoliko mesecev pozneje pa je de Mouzel z drugim aparatom dokazal, da so ugledni in učeni možje včasih v resnici norci.

KRI IN INTELIGENCA

Po najnovejših preiskavah angleškega fiziologa prof. Jamesa Bancrofta zavisl inteligenca človeka od tega, če vsebuje njegova kri stalno snovi, ki so potrebne možganom za opravljanje njihovih funkcij. Kri se pri človeku prilagodi potrebam možganske mase, zlasti v pogledu kisika, alkalij, sladkorja in drugih sestavin.

Že pred rojstvom otroka se lahko opazuje potreba po kisiku, ki jo zahteva novo življenje. Pogoj inteligenca je, da možgani vedno normalno delujejo, za kar seveda potrebujejo dovolj krvi. Po naziranju prof. Bancrofta zavisl od teh pogojev tudi različna inteligenca pri raznih ljudeh.

Your Christmas Seals
Make Me a Messenger of Mercy

Batchelder

ZAHVALA!

North Chicago, Ill.—V nedeljo 19. novembra 1933 popoldan se oglašita na najinem domu prijatelja Jack Jereb in Mrs. Ignac Jereb in naju vabita na izprehod. Ker je bil res krasen dan sva se vabilu radevolje odzvala, ne da bi slutila kaj nameravajo najini sorodniki sosede in prijatelji. Po daljšem sprehoju pa sva bila še izvajljena v S. N. Dom. Tu so naju pričakovali sorodniki, prijatelji in znanci. Po daljšem odmoru prideva tudi podpisana v dvorano, kjer je bilo vse pripravljeno in okrašeno, da je bila res prava ohet. Ko prisedeva k zbranim gostom, zadoni glas mojih sopeceev, ki so nama zapeli par krasnih pesmi. Tedaj pa sva šele resnično spoznala, da to gre nama in za najino pet in dvajset letnico najinega zakonskega življenja. Nisva tega pričakovala na ta dan, kajti prepričana sva bila, da je bilo vse končano, dne 10. novembra, ko naju je posetila večja družba na domu. Ker se pa nama radi velikega presenečenja ni bilo mogoče takoj na lice mesta vsem zahvaliti, se tem potom prav izkreno zahvaliva vsem, ki ste se odzvali povabilu in ki ste pripomogli, da je bila zabava resnično prijetna. Imena prispevatelev in udeležencev najine proslave pa bova skrbno hranila in vsem obljubiva, da ob enaki priliki sva vam radevolje na razpolago. Najprisrčnejše se zahvaliva: Mrs. Frances Slabe in Mrs. Jennie Mesec, ki sta se trudile za naju prej in na slavni večer. Hvala Jack Jerebu in Mrs. Ignac Jerebu, ki sta poskušala najbolje, da bi naju pripravila v družbo. Enako se zahvaliva kuharicam in dekletom, ki so stregle gostom. Pevcem, ki so vso družbo zabavali pozno v noč. Se enkrat: nama ni mogoče najti dovolj besed Vam v zahvalo, za vse, kar ste nama tako pripravili in še posebno za tako krasni dar. Prepričani bodite, da se Vas bodeva hvaležno.

FARMA NA PRODAJ

Proda se 100 akrov f. 12 glav živine, 10 krav, 1 telica, dva dobra mlada vsi potrebni vozovi, plugi in veliko drugega orodja, vačnica z vsem potrebnim škim orodjem. Farma je mesta, le 1 miljo do postanelekarne, v sosesčini je par minut hoda. Osem soba, voda v hiši in vse v dostanju. Proda se farmoseno, oves, krompir. V tlici je nad 50 slovanskih žin. Cena vsemu temu \$3,000.00. Polovico je takoj ostalo \$100 na lepo 5% obresti. Pišite za nila v slovenskem jeziku a ditate osebo k lastniku. prodaja je starost lastnika ton Knaperek, Box 746, Worcester, N. Y. (Ad)

KNJIGE S. N. P. J.

Pri Prosveti oziroma Knj. Mat. SNPJ imamo na rokah kaj dobrih knjig in če katero naročite, sedaj je čas za to. Ameriški Slovenci, stane . . . Slovensko Angleška Slovnica . . . Zvezdica . . . Zakon Biogenesije . . . Pater Malaventura v kuharici . . . Jimmie Higgins . . . Hribčnica, igra . . . Med brati, igra . . . Denar in naročilo pošljite na

PROSVETA

2657 S. Lawndale Ave

Ali ste že naročili Prosveto? Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko prejmete svojcem v domovino.

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, če knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unifikirano delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4964

Chicago, Ill.

Tam se dajo na željo tudi vse ostane pojanosti

H. z. Mühlen:

O čem smeš govoriti v gostilni

Z nekim znancem sem se dogovorila za večerjo v neki berlinski restavraciji. Z nekim znancem, ki se v zadnjem času ni odlikoval baš s posebnim pogumom. Čim sem sedla za njegovo mizo, mi je zašepetal z bojazljivim pogledom na sosedno mizo: "Bodite previdni! Govorite le o brezpomembnih stvareh! Človek nikdar ne ve . . ."

"No, s svojo previdnostjo mu ne maram kvariti večerje, govorila bom o popolnoma nedolžnih zadevah."

Požirala sem besede in si belila glavo, o čem naj govoriva. Pa mi je prišlo na misel vreme: "Strašno, ta večni dež," sem dejala. "Človek ne pride do tega, da bi užival jesen."

Ne govorite o dežju, mi je z obupnim glasom odvrnil znanec. "Lahko bi mislili, da sva mnenja, da letos bolj dežuje nego lani. Lahko bi mislili, da namigavava na slabo letino, na gospodarske ukrepe vlade."

Torej z vremenom ni nič. In vendar ni nobene bolj nedolžne stvari. Natakaj je stopil k najini mizi, naročila sva večerjo in jaz sem dejala:

"In čašo pilzenskega, prosim."

Znanec mi je posegel v besedo: "Kako ste raztreseni. Goto hočete spiti čašo renskega vina. Dve čaši renskega vina, pro-

sim," je končal s povzdignjenim glasom.

Ko je natakaj odšel, sem jezno vprašala: "Čemu naj pijem vino? Vedno me boli glava po njem."

Toda pilzensko je vendar inozemsko pivo. To bi se lahko smatralo za domovini sovražan akt."

"Zdravnik mi je svetoval pivo."

Znanec mi je zopet boječe zašepetal: "Ne govorite o zdravnikih! Lahko bi mislili, da kritizirava paragraf o Arijcih. In tudi o advokatih — za boga — ne govorite!"

"Kdaj pojdete na dopust?" sem vprašala po kratkem odmoru.

Znanec je vzdihnil: "Ne bom več z vami večerjal. Saj sem vas vendar prosil . . . Govorite o nedolžnih stvareh!"

"No, dopust . . . ?"

"Že drugič uporabljate to besedo. Lahko bi mislili, da kritizirava odredbo o uradniških dopustih."

Začela sem jesti. Ni mi teknilo. Dolgočasno sem se ozirala po dvorani in pogled mi je obstal na lepi mladi ženi, ki je sama sedela v kotu.

"Poglejte to lepo ženo tam levo," sem dejala vesela, da sem vendar našla popolnoma nesumljivo snov. Toda zmotila sem se. Znanec se je ozrl v isti kot in obupno dejal: "Ali me res hočete spraviti v nesrečo? Najprej rečete 'levo', potem me pa še opozorite na črnolase žensko, ki

še kadi povrhu. Saj vendar veste, da nemška žena ne sme kaditi. Če bi sedaj prijazno pogledal to žensko, bi mislili, da obdudujem tujko, ki kadi, in bi me osumili, da sem ali narodni izdajalec ali pa da nisem čist Arijec."

Minila me je potrpežljivost. "Vi ste idijot in 'švindler'. Saj vendar vem, da vam ugajajo črnolase ženske", sem mu jezno odgovorila.

Znanec je pobledele: "Saj sem vas vendar prosil . . . Kaj govorite o idijotu in 'švindlerju'? Če to slišijo, bodo lahko mislili, da govorite o našem državnem kanclerju. Prosim, nobenih političnih namigavanj."

Torej v tej državi ni nobene nedolžne snovi za pogovor. Bom pa molčala. In molčala sem pet, deset minut. Znanec je postajal nervozen:

"Zakaj molčite? To je vendar sumljivo. Lahko bi mislili, da se ne počutiva dobro v današnji Nemčiji. Saj sem vas vendar prosil . . . Govorite nekaj, ampak samo o nedolžnih stvareh!"

To mi je bilo pa že preveč. Vstala sem. "Grem," sem dejala. "Pokvarili ste mi vso večerjo. Ne bom plačala. Prepuščam vam."

"Plačati," je vzdihnil. "Kaj govorite! Lahko bi mislili, da sem proti moratoriju . . ."

Toda že sem bila med vrati in sekundo kasneje na cesti.

Moj pogumni znanec me pa ni več vabil na večerjo v gostilno.